

UCHWAŁA NR XX/101/19
RADY GMINY TOMASZÓW MAZOWIECKI
z dnia 18 grudnia 2019 r.

**w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2020-2022
dla Gminy Tomaszów Mazowiecki**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.) oraz art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity : Dz.U. z 2019 r. poz.1111,924,1818) uchwala się, co następuje:

- § 1. Uchwala się Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022 dla Gminy Tomaszów Mazowiecki, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Tomaszów Mazowiecki.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2020 r.

Przewodnicząca Rady Gminy

K. Pierscińska
Krystyna Pierscińska

Załącznik
do Uchwały Nr XX/101/19
Rady Gminy
Tomaszów Mazowiecki
z dnia 18 grudnia 2019 r.

**GMINNY PROGRAM
WSPIERANIA RODZINY
na lata 2020 – 2022
DLA GMINY TOMASZÓW MAZOWIECKI**

I. WSTĘP

Z dniem 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 z późn. zm.). Zgodnie z art. 176 pkt 1 wyżej wymienionej ustawy do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letniego gminnego programu wspierania rodziny. Program ten powstaje w oparciu o systematycznie dokonywane rozpoznawanie problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem diagnozy sytuacji w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną na poziomie lokalnym.

Rodzina jako podstawowa komórka społeczna spełnia istotne funkcje zaspokajające potrzeby społeczne, psychiczne i emocjonalne swoich członków. Jest ona najważniejszym środowiskiem, w którym kształtują się postawy, zachowania i poglądy a także umiejętności oceny sytuacji.

Z punktu widzenia potrzeb dziecka, rodzina jest podstawowym środowiskiem zapewniającym bezpieczeństwo emocjonalne, jest naturalnym środowiskiem wychowawczym, w którym główny element stanowią interakcje zachodzące między jej członkami. Rodzina w sposób świadomy i nieświadomy oddziałuje na osobowość dziecka, przekazuje mu swój system wartości, tradycje, poglądy, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie na całe życie. Rodzina jest najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka. Rodzina i stwarzane przez nią możliwości dają dziecku poczucie więzi i doświadczenie niezmiernie ważne dla jego rozwoju. Praca z rodziną powinna więc być rozpatrywana z perspektywy potrzeb dziecka.

Nadrzędnym celem polityki prorodzinnej jest stworzenie warunków do pełnego rozwoju rodziny. Niezwykle ważne jest umacnianie rodziny i przeciwdziałanie jej dysfunkcyjności w realizacji funkcji psychospołecznych.

Zaburzeniem prawidłowego funkcjonowania rodziny może być ubóstwo, bezrobocie, narkomania, alkoholizm, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych prowadzenia gospodarstwa domowego, przemoc, przestępczość oraz choroba i niepełnosprawność. Stanowią one zagrożenia współczesnej rodziny i mogą prowadzić do wykluczenia społecznego. Działania te wymagają wielopłaszczyznowego postrzegania sytuacji osób i rodzin oraz podejmowania wobec nich zintegrowanych działań w formie współpracy instytucji, które w ramach swoich obowiązków statutowych i pieczy zastępczej, która kładzie nacisk na pracę z rodziną by tam, gdzie możliwe nie dopuszczać do odebrania dziecka rodzicom. Istniejący system dopuszcza łatwą możliwość podjęcia decyzji o zabraniu dziecka z rodziny, często w sytuacji, której można by było zaradzić.

Ubóstwo, przemoc, alkoholizm oraz brak realnej pomocy rodzinie zmarginalizowanej lub rodzinie w kryzysie są najczęstszą przyczyną umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Bardzo często problemy te zauważane są zbyt późno. Ustawa kładzie nacisk na współpracę między instytucjami, które mają kontakt z dzieckiem. Rodziny zagrożone kryzysem powinny być monitorowane przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników medycznych i inne instytucje, które kontaktują się z rodziną, w tym także w razie potrzeby przez kuratorów sądowych i policję.

Działania podejmowane w ramach tego systemu powinny zapewnić rodzinie taką pomoc, aby w jej efekcie wyeliminowane zostało zagrożenie zabrania dziecka z rodziny lub zapewniony był szybki do niej powrót dla tych dzieci, które z uwagi na ich dobro, okresowo musiały zostać umieszczone poza rodziną.

Mając powyższe na uwadze uznano, że bardzo duże znaczenie mają działania profilaktyczne, pomagające rodzinie w prawidłowym funkcjonowaniu i wychowywaniu dzieci, przeciwdziałające powstawaniu problemów lub pozwalające je rozwiązywać we wczesnym okresie ich pojawiania się. Podstawowym narzędziem działania na rzecz dziecka jest praca z rodziną. Jest ona ważna w momencie przeżywania przez rodzinę pierwszych trudności, jest niezbędna wówczas, gdy w rodzinie ma miejsce poważny kryzys, zagrażający dobru dziecka.

W wyniku pracy z rodziną powinna ona osiągnąć zdolność prawidłowego funkcjonowania na tyle, aby bezpieczeństwo dzieci nie było zagrożone.

Praca z dzieckiem pozbawionym prawidłowej opieki ze strony rodziny powinna być elementem szerszego programu wspierania rodzin w środowisku lokalnym. Profilaktyka rodzinna musi być rozumiana jako interdyscyplinarne działania i wsparcie ze strony służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny w samorządzie. Działania profilaktyczne powinny być prowadzone przede wszystkim w gminie.

Obowiązujący system pomocy społecznej nałożył na gminy obowiązek zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin i dzieci, zaś zadania specjalistyczne takie jak poradnictwo rodzinne oraz zapewnienie opieki i wychowania dzieciom poza rodziną powierzył zarówno gminom jak i powiatom.

Pierwszoplanową rolę we wspieraniu rodziny naturalnej stanowi samorząd gminny i działający w nim ośrodek pomocy społecznej. To ośrodek pomocy społecznej ma ustawowy obowiązek prowadzenia działań profilaktycznych wobec rodziny niewydolnej społecznie a w razie potrzeby udzielania jej profesjonalnej niezbędnej pomocy różnego typu. Rodzina powinna przede wszystkim w swoim środowisku lokalnym otrzymać daleko idącą pomoc w formie wsparcia w pełnieniu funkcji opiekuńczo - wychowawczej oraz pracy socjalnej. Ta pomoc powinna być silnie skorelowana z pomocą materialną adresowaną do rodzin o najniższych dochodach tak, aby zahamować proces umieszczania dzieci w zastępczych formach opieki z powodów ekonomicznych. Samorząd gminny zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powinien wspierać rodzinę poprzez tworzenie systemu opieki, w tym sieci placówek publicznych i niepublicznych zapewniających opiekę i wychowanie w systemie dziennym bez konieczności opuszczania środowiska lokalnego np. świetlice środowiskowe, przedszkola i żłobki. Tylko w środowisku lokalnym możliwe jest organizowanie samopomocowych grup wsparcia poprzez pobudzenie aktywności społecznej.

Ustawa o wspieraniu i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminę szereg zadań własnych takich jak:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy przez rodziny wspierające,
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo - terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo - finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy;

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy wykonywanie zadań wynikających z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny.

Podstawy prawne Programu:

Działania w zakresie rozwoju profilaktyki i wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych realizowane w ramach niniejszego Programu, podejmowane w oparciu o następujące przepisy i dokumenty:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. nr 78 poz. 483 z późn. zm.);
2. Konwencja o Prawach Dziecka;
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2013 nr 564);
4. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.),
5. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 z późn. zm.).

II. CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Głównym celem Programu jest wzmocnienie wsparcia dysfunkcyjnej rodziny biologicznej dziecka a w przyszłości ograniczenie liczby dzieci objętych pieczęcią zastępczą. W zakresie celu głównego mieszczą się cele szczegółowe takie jak budowa systemu wspierania rodzin biologicznych mających trudności w wypełnianiu swoich zadań oraz zapewnienie właściwej opieki, wychowania i możliwości kontynuowania nauki dzieciom pochodzącym z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze, a także pomoc w ich usamodzielnieniu.

Wszystkie działania Programu powinny być skoncentrowane na wsparciu rodziny biologicznej, a istotą działań podejmowanych przy realizacji tego Programu winno być wspieranie, a nie zastępowanie rodziny w rozwiązywaniu problemów rodziny. Wynika to z zasady pomocniczości stanowiącej obecnie zasadę konstytucyjną. Jeśli jakiś problem nie może być rozwiązany samodzielnie przez jednostkę lub grupę, wówczas staje się on przedmiotem zainteresowania władzy publicznej, a w konsekwencji przedmiotem zadania publicznego.

W systemie wsparcia rodzin uwzględniona została hierarchia wartości i kolejności działań. W pierwszej kolejności wszystkie działania winny być skoncentrowane na wsparciu rodziny biologicznej, a następnie na pomocy dziecku, które nie może przebywać we własnej rodzinie, w postaci umieszczenia go na czas określony w rodzinie zastępczej, a tylko w wyjątkowych przypadkach w placówce opiekuńczo-wychowawczej. System wspierania rodziny zakłada szczególną rolę gminy na poziomie podstawowym.

Niniejszy Program skupia się przede wszystkim na opiece świadczony dla rodziny poprzez pomoc społeczną, ponieważ znaczną część zadań opieki nad dzieckiem i rodziną realizują zatrudnieni w pomocy społecznej pracownicy socjalni i asystent rodziny. Mogą proponować realną pomoc, a także dokonując analizy sytuacji poszczególnych rodzin proponować najskuteczniejsze wsparcie. System taki zakłada wsparcie rodziny w postaci pracy socjalnej, w której pomoc finansowa i materialna leżałaby w kompetencji ośrodka pomocy społecznej, natomiast asystent rodziny miałby za zadanie towarzyszyć rodzinie w organizacji i wypełnianiu przez nią codziennych obowiązków.

Asystent rodziny ma w założeniu pełnić odmienną funkcję od pracownika socjalnego. Asystent rodziny zajmuje się niezależnie od pracowników socjalnych, wyłącznie pomocą i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta rodziny jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Asystent rodziny kierowany jest do pracy tylko z tymi rodzinami, w których sytuacja dziecka małoletniego wymaga wsparcia zewnętrznego. Przede wszystkim jego zadaniowy czas pracy dostosowany będzie do rytmu życia rodziny i jej realnych potrzeb. Na skuteczność jego działań wpłynie także zasada wykonywania zadań przy współpracy z instytucjami. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. Ponadto forma jego zatrudnienia zakładająca znaczną mobilność i dyspozycyjność, oraz zasada indywidualnej odpowiedzialności za wyniki pracy z konkretną rodziną, będą niewątpliwie przyczyniać się do wzrostu efektywności wykonywanych przez asystenta rodziny zadań.

Efektywnym sposobem wspierania rodziny w wychowywaniu dziecka, mimo problemów występujących w rodzinie, jest stworzenie dzieciom i młodzieży z tych rodzin możliwości pobytu w środowiskowych dziennych instytucjach wychowawczych, czyli w różnorodnych placówkach wsparcia dziennego. Placówki te powinny nie tylko organizować dzieciom czas wolny i pomoc w nauce, ale również wychowawcy w nich zatrudnieni powinni współpracować z rodzicami dziecka, uczyć ich jak rozumieć swoje dziecko, jak je wychowywać, jak współpracować ze szkołą itp. Zakłada się również wykorzystanie dla celów prowadzonej profilaktyki instytucji wsparcia dziennego rodzin i dzieci istniejących w ramach innych systemów (oświata, zdrowie).

Istotną rolę w pracy z rodziną odegrać mogą sąsiedzi, rodziny zaprzyjaźnione, rodziny rówieśników dzieci. Celowe jest zbudowanie sieci rodzin chętnych do służenia pomocą systematycznie lub w sposób doraźny, w razie potrzeby. Rodzina w kryzysie będzie mogła skorzystać, przy wypełnianiu funkcji opiekuńczych, wychowawczych i społecznych, ze wsparcia ze strony innej rodziny ze środowiska lokalnego, tzw. rodziny wspierającej.

Działania skierowane na rzecz rodzin muszą być wzmocnione poprzez inne aspekty pomocy, w tym głównie świadczenia pieniężne oraz niepieniężne w ramach pomocy społecznej, wyrównywanie różnic socjalnych, wspieranie w realizacji potrzeb bytowych, szans życiowych czy asekuracji w obliczu zagrożeń życia codziennego.

Program uwzględnia uwarunkowania gminy tomaszów Mazowiecki i rozwiązania wynikające z obowiązującej ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz występujące i przewidywane potrzeby w tym zakresie. Zapisane do realizacji zadania ukierunkowane są na wielodyscyplinarne wspieranie rodzin naturalnych, rozwój form rodzicielstwa zastępczego oraz stworzenie niezbędnej bazy instytucjonalnej.

Wypracowany Program jest propozycją zintegrowanych i planowanych kierunków działań w odniesieniu do mieszkańców Gminy Tomaszów Mazowiecki.

Cel strategiczny Programu
Miejsce realizacji
Czas realizacji

Wspieranie rodzin naturalnych
obszar gminy Tomaszów Mazowiecki
2020 rok do 2022 roku

Adresaci Programu

1. Mieszkańcy gminy Tomaszów Mazowiecki, rodziny wychowujące dzieci, a jednocześnie: niewydolne wychowawczo, dotknięte przemocą, ubogie i zagrożone ubóstwem, przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.
2. Dzieci i młodzież zagrożona niedostosowaniem społecznym.

Koordynator Programu

Realizację zadań ujętych w Programie koordynuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim. Koordynatorem Programu jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim.

Partnerzy

1. Instytucje i organizacje realizujące zadania mieszczące się w zakresie wspierania rodziny oraz inne pełniące funkcje wspierające:
 - Gmina Tomaszów Mazowiecki,
 - Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w gminie Tomaszów Mazowiecki
 - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tomaszowie Mazowieckim
 - Zespoły Szkół i Przedszkola
 - Gminna Biblioteka Publiczna w Smardzewicach wraz z filiami
2. Instytucje i organizacje spoza terenu Gminy Tomaszów Mazowiecki
 - Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Mazowieckim,
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim,
 - placówki opiekuńczo-wychowawcze,
 - poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
 - Komenda Powiatowa Policji w Tomaszowie Mazowieckim,
 - Zespół kuratorów działający przy Sądzie Rejonowym w Tomaszowie Mazowieckim,
 - Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim - Wydział Rodzinny i Nieletnich, Wydział Karny,
 - Prokuratura Rejonowa w Tomaszowie Mazowieckim.

III. DIAGNOZA I ZASOBY

Gminę Tomaszów Mazowiecki zamieszkuje 11.093 mieszkańców (stan na dzień 31.12.2018r., pobyt stały i czasowy) w tym 2.461 dzieci w wieku od 0 do 18 lat , co stanowi 22% ogółu mieszkańców gminy. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim w 2018 roku objął 234 rodziny (a 538 osób w rodzinie) świadczeniami z pomocy społecznej i 896 rodzin świadczeniami rodzinnymi, wychowawczymi i świadczeniami z funduszu alimentacyjnego. Analizując liczbę osób objętych pomocą w stosunku do liczby mieszkańców gminy należy przyjąć, że 8% mieszkańców korzystała ze świadczeń z pomocy społecznej.

Tabela nr 1. Typy rodzin objętych pomocą społeczną na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki w 2018 roku

Liczba dzieci w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
1	32	96
2	26	100
3	14	68
4	8	47
5	1	7
6	0	0

Tabela nr 2. Powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki w 2018 roku .

Powód trudnej sytuacji rodziny	Liczba rodzin	Liczba osób w tych rodzinach
Bezrobocie	68	160
Ubóstwo	65	104
Potrzeba ochrony macierzyństwa	29	145
w tym wielodzietność	25	131
Niepełnosprawność	118	241
Długotrwała lub ciężka choroba	57	102
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	40	136
Alkoholizm	47	83
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	5

Jak wynika z powyższej analizy trudności w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny wynikają głównie z braku środków utrzymania generowanych bezrobociem, niepełnosprawnością i bezradnością w sprawach opiekuńczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz czynników patologicznych, głównie alkoholizmu. Zdarza się często , że w jednej rodzinie występuje kilka powodów trudnej sytuacji Np. bezrobocie, alkoholizm, długotrwała choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Rośnie też liczba osób korzystających z pomocy ze względu na niepełnosprawność i długotrwałą chorobę. Niepokojący jest wciąż rosnący wskaźnik bezrobocia mimo podejmowanych działań zwalczających to zjawisko.

Powyższe dane wskazują również , w jakich aspektach należy pomóc rodzinie, aby prawidłowo mogła funkcjonować i stanowiła prawidłowe źródło rozwoju dziecka.

W obecnych realiach to głównie dzieci i młodzież gimnazjalna przysparza rodzinom najwięcej problemów wychowawczych . Inspiracją do ryzykownego zachowania jest często środowisko rówieśnicze, bo solidarność z kolegami i koleżankami nie pozwala na odważne mówienie „nie” w sytuacjach niosących ryzyko zaangażowania w konflikt z prawem. Niekiedy problem pogłębiają rodzice, którzy zbyt mało czasu poświęcają na wychowanie dzieci, nie interesują się tym w jaki

sposób dzieci spędzają czas , nie monitorują ich postępów szkolnych, nie reagują w sytuacjach trudnych występujących w życiu dziecka , nie wspierają ich w przezwyciężaniu problemów. To z czasem stwarza barierę w relacjach dzieci z rodzicami , utratę więzi naturalnych, które wymagają długotrwałych procesów naprawczych, bądź zostają utracone bezpowrotnie. Bierność wychowawcza rodziców jest wykorzystywana przez dzieci najczęściej w niewłaściwy sposób, brak reakcji rodzica na negatywne zachowanie, zostaje odczytywane przez dziecko jako przyzwolenie na dane postępowanie i powoduje systematyczne oddalanie się go od istniejącego, akceptowanego w społeczeństwie systemu wartości i norm. Takie dzieci najczęściej popadają w konflikty z prawem, nie realizują obowiązku szkolnego.

Od kilku lat coraz wyraźniej dostrzegamy kryzys w rozwoju moralnym dzieci i młodzieży, ale także wielu rodziców. Często związane jest to z innymi problemami występującymi w rodzinach tj. utrata pracy, brak środków na bieżące utrzymanie. Dom rodzinny niewystarczająco wspiera członków rodziny emocjonalnie, co powoduje, że osamotnieni ludzie, przytłoczeni problemami życia codziennego, szukają wsparcia wśród często destruktywnych grup rówieśniczych. Do tego dochodzi niski poziom kulturowy, nieumiejętność wykorzystania wolnego czasu, brak zainteresowań i hobby. Pojawiają się w związku z tym zaburzenia relacji rodzinnych, zachowania na granicy patologii, zagrażające zdrowemu stylowi życia i prowadzące do groźnych uzależnień. Rodzice koncentrują się na własnych problemach, uciekają w nałogi, a z czasem nie wypełniają swoich ról rodzicielskich, co skutkuje zaniedbywaniem dzieci, stosowaniem przemocy w rodzinie, aż po ingerencję instytucji zewnętrznych w rodzinę i umieszczeniem dzieci w zastępczych formach opieki. W przypadkach utrzymywania się takich sytuacji przez dłuższy czas dochodzi do wykluczenia osób i rodzin z życia zawodowego i społecznego, a problemy z każdym dniem narastają w nich coraz bardziej.

Należy więc podjąć wszelkie możliwe działania, na najwcześniejszym poziomie pojawiania się tego typu problemów, aby wspierać rodziny w rozwiązywaniu trudnych sytuacji, które generują zaburzenia życia rodzinnego i relacji między członkami rodzin. Natomiast w przypadkach, gdy rodzina nie podołała problemom codziennego życia i jej funkcjonowanie w obecnym stanie stało się niemożliwe, należy podjąć interwencję polegającą na zapewnieniu bezpieczeństwa dla wszystkich jej członków, a ponadto podjąć pracę, na rzecz przywrócenia zdolności rodziny do prawidłowego funkcjonowania.

Ważnym instrumentem polityki edukacyjnej i integracyjnej oraz wyrównywania szans rozwojowych jest edukacja przedszkolna. Dla dzieci, których rozwój przebiega nieharmonijnie lub z opóźnieniem, wychowanie przedszkolne jest szansą na wczesne wspieranie rozwoju w sferze poznawczej, funkcjonalnej i społecznej.

Wszystkie dzieci objęte wychowaniem i edukacją od przedszkola do szkoły ponadgimnazjalnej z rodzin, których dochód nie przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej, mają możliwość skorzystania z ciepłych posiłków w ramach programu rządowego „Posiłek w szkole i w domu”. W 2018 r. z nieodpłatnych posiłków skorzystało 134 dzieci.

Dodatkową formą wsparcia rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi jest usługa asystenta rodziny. Zaangażowanie asystenta rodziny skupia się m.in. na wspieraniu rodziny w pokonywaniu trudności i barier, pomocy w uzyskaniu poprawy sytuacji w różnych obszarach funkcjonowania społecznego , wdrożenia prawidłowych postaw życiowych, rodzicielskich wszystkich członków rodziny, odbudowaniu więzi i relacji rodzinnych. Asystent rodziny koncentruje się w swojej pracy na wzmocnieniu rodziny , pomocy w przełamaniu oporu i pobudzaniu aktywności wszystkich członków rodziny w dążeniu do poprawy sytuacji życiowej rodziny i właściwego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych przy wykorzystaniu zasobów własnych rodzin oraz wsparcia lokalnego oraz pomocy dzieciom w nauce, wspólne odrabianie lekcji, przygotowywanie do sprawdzianów w szkole.

Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę. Podstawą pracy asystenta z rodziną jest opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i konsultacji z pracownikiem socjalnym.

Od stycznia do grudnia 2018 roku w Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim był zatrudniony jeden asystent rodziny . Wsparciem asystenta rodziny w 2018 r. objętych było 6 rodzin. 1 rodzina korzystała z pomocy asystenta przez okres do 3 m-cy, 1 rodzina korzystała z pomocy asystenta przez okres od 3 do 12 m-cy, 4 rodziny korzystały ze wsparcia powyżej 12 miesięcy. Celem pracy asystenta rodziny było udzielanie rodzinie pomocy w pokonywaniu bieżących problemów w nabyciu i doskonaleniu umiejętności społecznych oraz zwiększeniu kompetencji rodzicielskich. W ramach swoich działań asystent rodziny motywował członków rodziny do poszukiwania i podejmowania pracy a także utrzymywania pracy zawodowej oraz do podnoszenia kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach, kursach. We wszystkich

rodzinach udzielał wsparcia dzieciom poprzez pomoc w nauce, odrabianiu prac domowych i organizowaniu czasu wolnego dla dzieci.

W sytuacjach, w których rodzice zostają trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub władza ta została ograniczona, sąd postanawia o ustanowieniu nad dzieckiem opieki zastępczej i umieszczeniu poza rodziną biologiczną.

W gminie Tomaszów Mazowiecki jest:

- jedenaście rodzin zastępczych spokrewnionych, w których umieszczonych jest 16 dzieci,
- sześć rodzin zastępczych niezawodowych, w których umieszczonych jest 10 dzieci.

Aktualnie na terenie gminy nie ma jednostek wsparcia dziennego w rozumieniu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jednakże organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży zapewniają inne jednostki.

Mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z hal sportowych przy zespołach szkół gminnych, boisk sportowych, kortów tenisowych.

Przy szkołach jak również na terenie gminy funkcjonują ogólnodostępne place zabaw dla dzieci.

Na terenie gminy funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Smardzewicach z filiami w Twardej, Wiadernie, Komorowie i Zawadzie, które poza działalnością ściśle związaną z udostępnianiem materiałów bibliotecznych organizują liczne zajęcia dla dzieci m.in. wakacyjne spotkania z książką, gry i zabawy, zajęcia kulturalne i zajęcia w ramach kół zainteresowań.

W gminie Tomaszów Mazowiecki funkcjonuje 5 zespołów ludowych: zespoły folklorystyczne „Smardzewianie” ze Smardzewic, „Sami Swoi” z Twardej, Zespół Pieśni i Tańca „Cieblówianie”, Dziecięcy Zespół Pieśni i Tańca „Cieblówianie” oraz „Mali Smardzewianie”, oraz zespół biesiadny „Kalina” z Wąwału.

Na terenie gminy Tomaszów Mazowiecki działa 12 świetlic wiejskich, które możemy zaliczyć do placówek wsparcia dziennego prowadzonych w formie opiekuńczej.

Placówki te prowadzone w formie opiekuńczej zapewniają dzieciom:

- opiekę i wychowanie,
- pomoc w nauce,
- organizację czasu wolnego.

W świetlicach prowadzone są zajęcia dla dzieci tj. warsztaty rękodzielnicze, zajęcia taneczne, konkursy i turnieje, gry i zabawy.

Dzięki podejmowanym działaniom w świetlicach możliwe stało się zwiększenie u dzieci poczucia bezpieczeństwa, polepszenie wyników w nauce, zmniejszenie liczby zachowań nieakceptowanych społecznie, zwiększenie umiejętności korzystania ze swoich mocnych stron oraz rozwiązywania konfliktów bez użycia agresji.

Mieszkańcy gminy mają możliwość skorzystania z pomocy Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz pedagogów szkolnych.

Ponadto pomoc rodzinie udzielana jest przez pracowników socjalnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, asystenta rodziny, a także przez działający na poziomie powiatu od 2011 roku Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Ośrodek udziela porad specjalistycznych osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych bez względu na posiadany dochód w szczególności:

- porad prawnych;
- porad psychologicznych;
- porad rodzinnych obejmujących problemy funkcjonowania rodziny, problemy wychowawcze, problemy opieki nad osobą niepełnosprawną.

Usługi specjalistyczne udostępniane dla mieszkańców gminy świadczone są na odpowiednim poziomie. Działania w tym kierunku powinny być kontynuowane. Celowym byłoby poszerzenie świadomości wspólnoty lokalnej dla efektywniejszego wykorzystania oferowanej pomocy. Powyższe działania mają charakter doraźny i nie zamykają się w systemie wspierania rodzin.

IV. CELE PROGRAMU

Główny cel Programu:

Wsparcie rodzin z terenu gminy, w szczególności dla przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Cele szczegółowe Programu:

1. Wspieranie rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w celu przywrócenia prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie.
2. Wspieranie rodzin zagrożonych patologią, rodzin dysfunkcyjnych w rozwiązywaniu ich problemów życiowych oraz wzmocnienie i wyzwalamie zasobów tkwiących w rodzinach.
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
4. Budowanie w lokalnej społeczności pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny.

1. Wspieranie rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w celu przywrócenia prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie.

Zadania	Realizatorzy/ partnerzy	Czas realizacji	Wskaźniki
1. Świadczenie pomocy społecznej rodzinom, żyjącym w trudnych warunkach materialnych. ➤ Informowanie rodzin o możliwości korzystania z pomocy, wypłata zasiłków celowych	GOPS	2020-2022	- liczba rodzin objętych pomocą
2. Współorganizowanie lub dofinansowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży z ubogich rodzin, w formie stacjonarnej, także w formie kolonii letnich, obozów zimowych. ➤ Dofinansowanie wypoczynku przez gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ➤ Dofinansowanie w formie zasiłków celowych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, ➤ organizowanie przez świetlice środowiskowe i placówkę wsparcia dziennego stacjonarnej oferty w okresie wypoczynku dzieci	- GKRPA - GOPS - placówki wsparcia dziennego - organizacje pozarządowe	2020-2022	- liczba dzieci dofinansowanych przez GKRPA - liczba dzieci dofinansowanych przez GOPS - liczba dzieci biorących udział w wypoczynku

<p>3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży z ubogich rodzin posiłków w szkole i przedszkolu, także w okresach wolnych od nauki</p> <p>➤ Pomoc w formie opłacenia posiłków, w wyjątkowych sytuacjach także w formie zasiłków na żywność.</p>	<p>- GOPS - szkoły</p>	<p>2020-2022</p>	<p>- liczba dzieci korzystających z posiłków</p>
<p>4. Pomoc w zaopatrzeniu dzieci i młodzieży w artykuły szkolne i podręczniki.</p> <p>➤ Wypłata zasiłków celowych ➤ Pomoc w ramach Rządowego Programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna”, stypendia szkolne</p>	<p>- GOPS - szkoły</p>	<p>2020-2022</p>	<p>- liczba zasiłków celowych - liczba dzieci korzystających z Programu „Wyprawka szkolna” i s stypendia szkolne</p>

2. Wspieranie rodzin zagrożonych patologią, rodzin dysfunkcyjnych w rozwiązywaniu ich problemów życiowych oraz wzmocnienie i wyzwalanie zasobów tkwiących w rodzinach.

Zadania	Realizatorzy/ partnerzy	Czas realizacji	Wskaźniki
<p>1. Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo - wychowawczym polegająca m. in. na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym</p> <p>➤ Regularne odwiedzanie i monitorowanie zagrożonych środowisk przez pracowników socjalnych, asystenta rodziny, kontakt z pedagogiem szkolnym, kuratorem</p>	<p>- GOPS - szkoły - sąd rodzinny - GKRPA</p>	<p>2020-2022</p>	<p>- liczba rodzin objętych pracą socjalną przez pracowników socjalnych - liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny, pedagoga szkolnego, kuratora</p>

<p>2. Zapewnienie dostępu do poradnictwa rodzinnego oraz prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień od alkoholu i od innych środków psychoaktywnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kierowanie na leczenie w ramach działalności GKRPA ➤ Kierowanie na konsultacje pedagogiczno-psychologiczne dzieci i młodzieży przez pedagogów ➤ Dalsza współpraca z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Tomaszowie Maz. 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS - szkoły - sąd rodzinny - GKRPA - OIK 	<p>2020-2022</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób skierowanych na leczenie w ramach działalności GKRPA - liczba dzieci młodzieży skierowanych na konsultacje pedagogiczno-psychologiczne - liczba osób korzystających z porad Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Tomaszowie Maz.
<p>3. Promocja i realizacja programów profilaktycznych, terapeutycznych, psychoedukacyjnych, skierowanych do rodziców i dzieci.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Organizowanie i dofinansowanie spotkań, szkoleń tematycznych dla dzieci i rodziców w szkołach (min. poprzez zakup i kolportaż ulotek, plakatów, materiałów edukacyjno-informacyjnych) z wykorzystaniem stron internetowych, tablic ogłoszeń, informatorów o zasięgu gminnym ➤ udostępnienie dla ogółu mieszkańców informacji o instytucjach niosących pomoc w tym zakresie. ➤ prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, grupowych zajęć profilaktyczno-wychowawczych i socjoterapeutycznych ➤ udział instytucji z terenu gminy w kampaniach, ➤ programach i projektach tematycznych wspierających rodzinę, informacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS - szkoły - sąd rodzinny - GKRPA - policja 	<p>2020-2022</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zrealizowanych działań promocyjnych , edukacyjnych poprzez spotkania i szkolenia - formy informacji mieszkańców o instytucjach niosących pomoc w tym zakresie - liczba pozalekcyjnych. zajęć sportowych, grupowych zajęć profilaktyczno-wychowawczych i socjoterapeutyczny - liczba zaangażowanych instytucji i organizacji
<p>4. Działania zaradcze oraz interwencyjne w przypadkach gdzie zagrożone jest bezpieczeństwo rodziny a w szczególności dzieci:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Zapewnienie rodzinom z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych pomocy asystenta rodziny ➤ Działania Zespołu Interdyscyplinarnego w stosunku do rodzin dotkniętych przemocą 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS 	<p>2020-2022</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny - liczba założonych „Niebieskich Kart” oraz liczba spotkań z ofiarami przemocy
<p>5. Organizowanie dla rodzin wsparcia ze strony rodziny wspierającej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Propagowanie idei rodziny wspierającej, obejmowanie 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS 	<p>2020-2022</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin

rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi tą formą wsparcia			wspierających
<p>6. Działania aktywizujące zawodowo i społecznie na rzecz rodzin, w których członkowie pozostają bez pracy długotrwale</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Szkolenia zawodowe ➤ Treningi umiejętności społecznych prowadzone w ramach projektu systemowego współfinansowanego ze środków UE w ramach EFS 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS - PUP 	2020-2022	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób, które ukończyły kursy zawodowe - liczba osób i rodzin objętych udziałem w ramach projektu aktywnej integracji

3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.

Zadania	Realizatorzy/ partnerzy	Czas realizacji	Wskaźniki
<p>1. Współpraca ze szkołami z zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Systematyczne spotkania informacyjne oraz współpraca z pedagogiem szkolnym, wychowawcami 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS - szkoły 	2020-2022	<ul style="list-style-type: none"> - liczba spotkań informacyjnych z pedagogiem szkolnym wychowawcami
<p>2. Wspieranie dzieci z rodzin nie posiadających możliwości finansowych w rozwijaniu uzdolnień, organizowanie zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Finansowanie stypendiów, dofinansowanie i rozwój placówek pozaszkolnych – świetlic, uatrakcyjnianie ich działalności, dofinansowywanie kółek zainteresowań w ramach zajęć szkolnych i pozalekcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - GOPS - Środki własne gminy i środki zewnętrzne 	2020-2022	<ul style="list-style-type: none"> - liczba dzieci, którym wypłacono stypendia - liczba działających świetlic

4. Budowanie w lokalnej społeczności pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny.

Zadania	Realizatorzy/ partnerzy	Czas realizacji	Wskaźniki
1. Współpraca z podmiotami pracującymi na rzecz rodzin w zakresie kreowania i upowszechniania pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny. ➤ Organizowanie różnych form spędzania wolnego czasu dzieci i młodzieży i ich rodzin ➤ Udział w kampaniach i projektach promujących na rzecz umacniania wartości rodziny ➤ Środowiskowe spotkania rodzin w celu umacniania więzi rodzinnych poprzez wymianę doświadczeń międzypokoleniowych	- GOPS - Gmina - GKRPA - szkoły	2020-2022	- liczba inicjatyw i form pracy z dziećmi i rodziną - liczba instytucji i organizacji zaangażowanych w kampaniach i projektach promujących umacnianie wartości rodziny - liczba spotkań podejmowanych na rzecz integracji rodziny przez jednostki samorządu lokalnego, ich jednostki organizacyjne

V. EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU

Prowadzenie ewaluacji i monitoringu realizacji Programu służy sprawdzeniu czy zostały zrealizowane planowane działania oraz jaki jest ich wynik .

Ewaluacja ma na celu uzyskanie informacji czy osiągnięto zakładane rezultaty, czy pozwoliły i w jakim stopniu na realizację celów Programu. Monitoring ma na celu uzyskanie informacji na temat realizacji planowanych w ramach Programu działań w zakresie ich realizacji, założeń , źródeł finansowania oraz przełożenia na osiągnięcie rezultatów Programu.

Ewaluacja programu będzie oparta na gromadzeniu, analizie i interpretacji danych pozyskanych przez GOPS, GKRPA, PCPR, policję , szkoły. Ewaluacja programu będzie odbywać się na bieżąco przez cały czas.

Monitorowanie programu będzie procesem systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat realizowanych celów programu w aspekcie finansowym i rzeczowym. W oparciu o uzyskiwanie bieżących informacji w ramach monitorowania możliwe będzie szybkie identyfikowanie ewentualnych nieprawidłowości, a dzięki temu podejmowanie działań zaradczych.

Dane uzyskane z ewaluacji i monitoringu będą dotyczyć m.in. ilościowego pomiaru poszczególnych celów programu, określać będą efektywność programu, czy i w jaki sposób zasoby, zwłaszcza finansowe zostały przetworzone na rezultaty, jak skuteczny jest program, do jakiego stopnia program przyczynił się do osiągnięcia zaplanowanych w programie celów szczegółowych i ogólnych.

Ocena poszczególnych działań odbywać się będzie na podstawie corocznej analizy.

Na potrzeby ewaluacji i monitoringu przyjęte zostaną m.in. wskaźniki zaplanowane w Programie.

VI. SPODZIEWANE REZULTATY

1. Poprawienie funkcjonowania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej,
2. Podniesienie poziomu kompetencji wychowawczych i rodzicielskich, zwiększenie motywacji i aktywności własnej rodziców o podejmowania pozytywnych zmian.
3. Zwiększenie wsparcia terapeutycznego, psychologicznego, prawnego i socjalnego dla rodzin.
4. Zapobieżenie wykluczeniu społecznemu dzieci z rodzin znajdujących się trudnej sytuacji materialnej.
5. Zwiększenie wykorzystania własnych zasobów przez rodziny.
6. Podniesienie jakości usług świadczonych przez podmioty realizujące Program,
7. Propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego, rozwijania zainteresowań wśród dzieci, młodzieży i ich rodziców,
8. Zwiększenie ilości programów, projektów realizowanych na rzecz dziecka i rodziny.
9. Zwiększenie koordynacji działań instytucji i organizacji społecznych na poziomie lokalnym oraz pełniejsze wykorzystanie społecznego potencjału.

VII. SPOSÓB KONTROLI REALIZACJI PROGRAMU

W terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt przedstawia radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.

Sporządzanie sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust.3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

VIII. FINASOWANIE PROGRAMU

Zakłada się, że Program finansowany będzie ze środków:

- 1) budżetu Gminy,
- 2) budżetu GOPS,
- 3) budżetu Państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych gminy z zakresu realizacji zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej,
- 4) innych funduszy, programów i źródeł.

Środki finansowe na realizację programu planowane będą przez poszczególnych realizatorów Programu, aby w sposób jak najskuteczniejszy zostało wykonane założone zadanie.